

[מ"א פמ"ה] מה שכתבנו אודות דבריו אלו.
כ"ז, ד'. כי אין לו בן.

פירש"י וז"ל: הא אם היה לו בן לא היו תובעות כלום מגיד שחכמניות היו עכ"ל. ועיין בספרי שמבואר יותר מזה, והיינו שדרשו שאם היה לו בת בן לא היינו תובעות, ועיי"ש. והיינו כדעת חז"ל במסכת בבא בתרא [דף קט"ו ע"ב]: אר"ה א"ר כל האומר תירש בת עם בת הבן כו' אין שומעין לו שאינו אלא מעשה צדוקין דתניא וכו', ועיי"ש בסוף הסוגיא שנצחו את הצדוקים כשאלה זו ואותו היום עשאוהו יום טוב וכו', ועיי"ש. ויש לעיין מה ראו לעשות יום זה יום טוב, וכי בכל פעם שנצחו את הצדוקים באיזה הלכה עשו בשביל זה יום טוב?

והנראה בזה, דהנה המעיין בשקלא וטריא שבין הצדוקים ובין רבי יוחנן בן זכאי בסוגיא כב"ב שם יראה שאף שלכאורה נראה שנחלקו בהלכות ירושה, אבל באמת הם נחלקו באחד מעיקרי הדת, דהנה עיקר טענתם של הצדוקים היתה: ומה בת בנו הבאה מכח בנו תירשנו בתו הבאה מכחו לא תירשנו, והיינו דבאמת נחלקו כאן הצדוקים לפי דעתם המוטעת שכפרו בהשארות הנפש, וא"כ לא שייך לדידהו דין משמוש, ונמצא שלפי שיטתם הכוזבת הוכרחו לומר הא דירושין יורשי המת הוא לאו משום דהמת יורש בקבר ומוריש להם — אלא מטעם קורבת עצמם, ונמצא דבת הבן יורשת רק מפני שהיא קרובתו של הזקן, ולפיכך באו מטעם קל וחומר: דאיך יתכן שבת הבן, שכל קורבתה אינו אלא מטעם שהיא בת בנו, תהיה קודמת להבת עצמה שהיא מכחו.

ומבואר בסוגיא שם שעל זה ענה להן ריב"ז שהרי מצינו שכן בניו יורש במקום בנים — ואף שהבנים יותר קרובים מבן הבן, ועל כרחך שאין הטעם מחמת קורבת עצמם אלא מחמת שהמת יורש בקבר ומוריש לבנו, והרי מוכח מכאן העיקר הגדול של השארת הנפש. ואמנם הצדוקי טען כנגד ריב"ז שאין ראה מבן הבן, דאפשר דהא דבני בנים הוו כבנים היינו כבנים ממש. עד שהוכיח לו ריב"ז שאין הק"ו שלו כלום — דמה לבת בנו שכן יפה כחה במקום אחין תאמר כבתו שהורע כחה במקום אחין, ומזה מוכרח דמטעם משמוש היא יורשת. וניחא שפיר לפ"ז מה שקבעו אותו היום ליו"ט, דלא נצחום בסתם איזה הלכה, אלא דחו כל שיטתם במה שכפרו בהשארות הנפש, ודו"ק⁸.

כ"ז, כ'. ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל.

אין הפירוש שישמעו אל יהושע, אלא הפירוש הוא לפענ"ד דלפיכך [תעשה] כל זאת לעיניהם כדי שידעו שאתה ממנה אותו, כן הוא לכאורה. אבל אונקלוס תרגם: בדיל די יקבלון מנה כל כנשתא דבני ישראל וכו'. אבל לפ"ז הו"ל למיכתב למען ישמעו אליו כל עדת בני ישראל. וצריך לומר דהוכרח לפרש כן, דאל"כ הו"ל למיכתב: למען יראו כל עדת בני ישראל, שהרי הפסוק [אומר] וצויתיה אותו לעיניהם, אלא על כרחך דהאי ישמעו ממנו הוא, דלפיכך תעשה כן לעיניהם כדי שידעו שהוא ממנה על ידך וישמעו ממנו כל אשר יצוה, וכך פירש"י, ודו"ק⁹.

8. וע"ע בחידושי רבינו לב"ב שם שיישב בזה קושיית התוס' על רשב"ם שם.

9. ועיין עוד להלן בחידושים סוף פרשת זאת הברכה [ל"ד פ"ט].